

УДК 811.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/39-2-18>**Катерина ЛАДОНЯ,**

orcid.org/0000-0002-1863-0428

аспірант

Інституту філології

Київського університету імені Бориса Грінченка,

науковий співробітник

Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України

(Київ, Україна) ladonyaku@ukr.net**МОВНІ ОЗНАКИ СПІЛКУВАННЯ У СОЦМЕРЕЖІ FACEBOOK**

У статті проаналізовано ступінь залучення світового та українського суспільства до Інтернет-комунікацій та соціальних мереж як основної платформи для її здійснення; визначено особливості спілкування в Інтернеті як у новому комунікативному середовищі; виявлено, що в 2020 р., коли більша частина світу була заблокована через пандемію COVID-19, кількість активних користувачів соціальних мереж зростала найшвидшими темпами за останні три роки, і мешканці України не стали винятком із цієї світової тенденції. Окреслено основні функції та специфічні риси Інтернет-спілкування; визначено мовні особливості Інтернет-комунікацій у соцмережах, зокрема найбільшій сьогодні у світі соцмережі Facebook.

Виявлено, що вплив нового комунікативного середовища (Інтернету) та нових форм спілкування в ньому призводять до трансформацій української мови на всіх мовних рівнях, найбільших змін зазнає лексичний, морфологічний та графічний рівні. Нова віртуальна реальність, що сприймається мовцями як нормальна, сприяє появі нових номінацій для нових реалій віртуального світу, а вивільнення творчого потенціалу мовця, бажання вербального самовираження як виразні риси Інтернет-спілкування призводить до появи численних новоутворень оказіонального характеру.

Усно-розмовна форма як основна ознака писемної мови Інтернету прискорює процес проникнення розмовних елементів (у тому числі новостворених та оказіональних) у публічну сферу і, як наслідок, пришвидшує розповсюдження новостворених елементів серед інших Інтернет-користувачів та за межі Інтернету.

У результаті постає нова мережева мова як окремий різновид та нова форма функціонування мови – уснописьмова, виразними ознаками якої є не лише виникнення значної кількості лексичних інновацій, а й поява нових способів нетрадиційного словотвору, об'єднання різних графічних знакових систем тощо.

Ключові слова: Інтернет, соцмережа Facebook, мова Інтернет-спілкування.

Kateryna LADONIA,

orcid.org/0000-0002-1863-0428

Postgraduate Student

Institute of Philology

of Borys Grinchenko Kyiv University,

Researcher

Institute of Pedagogy of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

(Kyiv, Ukraine) ladonyaku@ukr.net**LANGUAGE SIGNS OF COMMUNICATION IN THE FACEBOOK SOCIAL NETWORK**

The article analyzes the degree of involvement of the world and Ukrainian societies in Internet communications and social networks as the main platform for its implementation; features of communication on the Internet as in a new communicative environment are defined; It was found that in 2020, when most of the world was blocked due to the COVID-19 pandemic, the number of active users of social networks grew at the fastest rate in the last three years, and the people of Ukraine were no exception to this global trend. The main functions and specific features of Internet communication are outlined; language features of Internet communications in social networks, in particular the world's largest social network "Facebook" are determined.

It is revealed that the influence of the new communicative environment (Internet) and new forms of communication in it led to transformations of the Ukrainian language at all language levels, the lexical, morphological and graphic levels undergo the greatest changes. New virtual reality, perceived by speakers as normal, contributes to the emergence of new nominations for new realities of the virtual world, and the release of the speaker's creative potential, the desire for verbal expression as expressive features of Internet communication leads to numerous occasional neoplasms.

Spoken form as the main feature of the written language of the Internet accelerates the process of penetration of spoken elements (including newly created and occasional) into the public sphere, and, consequently, accelerates the spread of newly created elements among other Internet users and beyond the Internet.

As a result, a new network language appears as a separate variety, and a new form of language functioning – oral and written, the clear signs of which are not only the emergence of a significant number of lexical innovations, but also the emergence of new ways of non-traditional word formation, combining different graphic sign systems.

Key words: Internet, Facebook social network, language of Internet communication.

Постановка проблеми. Блискавичний розвиток інформаційних технологій спричинив той факт, що цифрові, мобільні та соціальні медіа стали незамінною частиною повсякденного життя людей у всьому світі. І з часом їхній вплив на наше життя, як і кількість користувачів Інтернету, невинно зростає.

За даними звіту медіаагентства We Are Social та розробника платформи для управління соціальними мережами HootSuite, понад 4 млрд людей у всьому світі використовують мережу Інтернет. Кількість Інтернет-користувачів у січні 2021 р. становила 4,66 млрд, тобто 59,5% від мешканців планети (на 7,3% більше порівняно з аналогічним періодом 2020 р.); кількість користувачів мобільних телефонів – 5,22 млрд, тобто 66,6% від загального населення світу (на 1,8% більше, ніж у січні 2020 р.) (Digital, 2021).

У 2020 р., коли більша частина світу була заблокована через пандемію COVID-19, кількість активних користувачів соціальних мереж зростала найшвидшими темпами за останні три роки і на січень 2021 р. сягнула 4,20 млрд, тобто 53,6% мешканців планети, що на 13,2% більше порівняно з аналогічним періодом 2020 р. (Digital, 2021).

Мешканці України не стали винятком із зазначених світових тенденцій, і на січень 2021 р. кількість Інтернет-користувачів серед них становила 29,47 млн – 67,6% від населення України (на 7,3% більше, ніж у січні минулого року); кількість активних користувачів соціальних мереж – 25,7 млн, або 58,9% населення (на 15,8% більше за аналогічний період 2020 р.) (Digital, 2021).

Найпоширенішою платформою соціальної комунікації сьогодні є соцмережа Facebook. Кількість користувачів у світі на січень 2021 р. становила 2,740 млрд, в Україні – 16 млн (Digital, 2021). Кількість щоденних активних користувачів у світі на 4-й квартал 2020 р. становила 1,845 млрд (Facebook, 2021).

Таку популярність соціальних мереж як нового технічного засобу комунікацій можна пояснити зручністю користування, низкою нових можливостей (зокрема, обмін аудіо-, відео- й текстовою інформацією в умовах реального часу; можливість відтермінування відповіді на будь-який час; вибору публічного або приватного каналу передавання повідомлень; знаходження односторонніх груп для обговорення певних тем; можливість публічного самовираження тощо) та вимушеною соціальною ізоляцією, пов'язаною з упровадженням карантинних обмежень упродовж 2020 р.

У соціальній мережі Facebook сьогодні є представники всіх прошарків суспільства та майже всіх вікових груп; власні сторінки мають політики, діячі культури, засоби масової інформації, установи, магазини тощо. Вони розвивають паралельну життєдіяльність в Інтернеті, яка широким загалом уже сприймається як нормальна.

Інформаційно-комунікаційні мережі стають атрибутом нового інформаційного суспільства, посилюючи свій вплив на повсякденне життя пересічних українців. Потужним інструментом масової комунікації стає Інтернет-мова, а феномен впливу всесвітньої мережі на мову є постійним, отже – недостатньо вивченим.

Аналіз досліджень. Інтернет як нове комунікативне середовище, що стрімко розвивається, і мова Інтернет-спілкування стали предметом дослідження українських і зарубіжних учених, зокрема таких, як: О. М. Галичкина, О. І. Горошко, М. Б. Бергельсон, А. Є. Войскунский, С. С. Данилюк, Л. Ю. Иванов, П. Є. Кондрашов, Л. Ю. Щипіцина, Г. М. Трофимова, С. Г. Чемеркін Т. В. Яхонтова, G. Barbatsis, D. Crystal, S. Herring, R. Holt, A. Iskold, K. Ryan та ін. Але, на жаль, «функціонуванню української мови в Інтернеті сьогодні приділяється мало уваги. Недостатньо досліджена сама система мови в Інтернеті, неактивно вивчаються її соціальні різновиди, практично немає наукових праць із вивчення комунікативного аспекту» (Чемеркін, 2009: 7).

Мета статті – проаналізувати функціонування мови в Інтернеті – середовищі, у якому сьогодні зароджуються та функціонують нові форми спілкування, та виявити особливості комунікації у соціальних мережах, зокрема соцмережі Facebook.

Виклад основного матеріалу. Із боку функціональних цілей спілкування в Інтернеті має ту саму різноманітність, що й інші види спілкування (Бергельсон, 2002). Соцмережі як засоби Інтернет-комунікацій виконують такі функції:

- контактостворення (для встановлення та розбудови нових соціальних зв'язків);
- консолідування (для створення віртуальних груп і співтовариств);
- презентаційну (для просування власного іміджу, а також інших «приватних» вебресурсів: блогу, персонального щоденника тощо);
- соціалізації (для спілкування з іншими користувачами цього ресурсу, а також для створення соціальних мереж і співтовариств);
- інформаційну (для здобуття актуальної нової інформації і для стеження за певними комунікативними діями інших користувачів («бути в курсі» їхніх справ, а також ділитися власними новинами, думками, ідеями);

- економічну (заробляння певного капіталу на блозі, здійснення маркетингових та PR-акцій із використанням Facebook);

- політичну (останнім часом спостерігається використання соцмереж у процесі проведення виборчих кампаній, а також як ефективного інструменту для віртуальної політики);

- релаксаційну (Facebook як місце для відпочинку) (Горошко, 2011: 215);

- психотерапевтичну, яка полягає у знятті стресу, емоційної напруги, певних комплексів тощо.

Серед специфічних (властивих лише Інтернет-комунікаціям) ознак спілкування у мережі, можна виокремити такі:

- письмовий характер комунікацій (Горошко, 2012: 29);

- анонімність і, як наслідок, більша свобода дій, ніж у реальному житті (Качанова, 2012: 186);

- своєрідність перебігу процесів міжособистісного сприйняття через відсутність невербальної інформації (Горошко, 2012: 29);

- добровільність і бажаність контактів (Виноградова, 2004);

- утруднення вираження та сприйняття емоцій комунікантів (Качанова, 2012: 186);

- схильність до нетипової, часом ненормативної, поведінки (Виноградова, 2004).

Специфічність спілкування в Інтернеті формує специфічні риси мови Інтернет-комунікацій, зокрема можемо виокремити такі її особливості, як:

1. Конкурування норм письмової та усної форм реалізації мови (Іванов, 2000), що пояснюється технічними особливостями спілкування к соцмережах (спілкування відбувається за допомогою письмових текстів, що створюються у режимі реального часу) (Виноградова, 2004).

2. Комунікативна природа реалізується у виразній діалогічності текстів соцмереж (навіть монологічне за своєю природою висловлювання виникає як реакція на попереднє і так само викликає появу висловлювання у відповідь) (Штукарева, 2012: 292).

3. Посилення впливу особистості: певна анонімність надає користувачеві безмежні можливості для самовираження, творчості та експерименту засобами мови, а Facebook – місце для розміщення цих матеріалів на власній сторінці.

4. Демократичність – скорочення соціальної дистанції між комунікантами (Горошко, 2012: 29) через анонімність (відсутність інформації, у тому числі невербальної, про вік, соціальний статус, матеріальне становище тощо) у процесі комунікації, виникає певна неформальність спілкування, більш розмовний стиль висловлювань.

5. Насиченість елементами мовної гри: у віртуальному світі особистість може спілкуватися під власним ім'ям або створити штучний образ (нік, маску), який полегшує процес комунікації, знімає психологічні бар'єри, вивільняє творчий потенціал (Виноградова, 2004). Людина в масці має більше свободи, створює карнавальний стиль спілкування, породжує «стихію жартів» (Штукарьова, 2012: 292).

6. Економія енергії мовця в умовах письмової форми реалізації мовлення призводить до свідомого нехтування правописними нормами (Бергельсон, 2002).

7. Стилістичний динамізм та контрастність, насиченість текстів новими засобами виразності: елементами інших знакових систем (емотикони, шрифт, колір тощо) як компенсація відсутності невербального складника комунікації для вираження емоцій (Штукарьова, 2012: 293).

8. Взаємопроникнення різних мов, що реалізується у поєднанні мовних кодів, алфавітів тощо (зокрема, українська – англійська – російська) (Горошко та ін., 2015: 124).

9. Зближення комунікативних ролей, стирання меж між автором і читачем (Горошко та ін., 2015: 124), що відбувається внаслідок наданої технічної можливості дописувати, коментувати, поширювати чужі висловлювання, надавати їм власну оцінку, інтерпретацію.

10. Зближення монологічного, діалогічного та полілогічного мовлення (Горошко та ін., 2015: 124), усної та письмової форм тощо.

Наявність виразних особливостей Інтернет-спілкування, розповсюдження нових інформаційних технологій (соцмереж і мережі Facebook як однієї з найпоширеніших), залучення до Інтернет-спілкування значної кількості мовців призводять до трансформацій мови, що обслуговує ці комунікації, майже на всіх мовних рівнях. Але найбільших змін зазнають морфологічний, лексичний та графічний рівні (виникнення Інтернет-неологізмів, калькувань, запозичень, нових способів нетрадиційного словотвору; об'єднання різних графічних знакових систем тощо). Відбувається значне розширення словника для номінування нових реалій, що постійно виникають у мережевому світі, та технічних можливостей обслуговування Інтернету, а також використання графічних засобів вираження та опису емоцій. «Нові реалії вносять у мову свої найменування. Це відбувається внаслідок розширення складу учасників масової комунікації, послаблення цензури, зростання частки особистого внеску у мовлення, розширення сфери спонтанного

спілкування» (Косович, 2008: 16). Новотвори з'являються й завдяки бажанню мовця по-іншому назвати наявний предмет, який у цій мовній спільноті вже має назву, надаючи йому ще й додаткової експресії (Михайленко, 2009: 94–95).

Мовна гра як вияв творчого мислення сприяє виникненню та реалізації okazionalizmів. «Вона спрямована на нестереотипне варіювання форми та змісту мовних одиниць із метою впливу на емоційну та/або інтелектуальну сферу адресата» (Косович, 2008: 16).

Висновки. Інтернет кожній людині надає можливість вільно висловлюватися публічно, реалізувати себе як автора (у тому числі й як автора неологізмів). *Усно-розмовна форма* як основна ознака писемної мови Інтернету прискорює про-

цес проникнення розмовних елементів (у тому числі новостворених та okazionalnykh) у публічну сферу, і, як наслідок, пришвидшує розповсюдження новостворених елементів серед інших Інтернет-користувачів та за межі Інтернету.

Наявність відмінності між Інтернет-спілкуванням і спілкуванням у реальному житті призводить до трансформацій мови, що обслуговує Інтернет-комунікації (зокрема, мови соцмереж), майже на всіх мовних рівнях. І в результаті постає нова мережева мова як окремий різновид та нова форма функціонування мови – усно-письмова, виразними ознаками якої є не лише виникнення значної кількості лексичних інновацій, а й поява нових способів нетрадиційного словотвору, об'єднання різних графічних знакових систем тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бергельсон М. Б. Языковые аспекты виртуальной коммуникации. URL: http://russcomm.ru/rca_biblio/b/bergelson-text07.doc.
2. Виноградова Т. Ю. Специфика общения в Интернете. *Русская и сопоставительная филология: лингвокультурологический аспект*. Казань, 2004. URL: http://www.philology.ru/linguistics1/vinogradova_t-04.htm.
3. Горошко Е. И. Современная интернет-коммуникация: структура и основные параметры. *Интернет-коммуникация как новая речевая формация*. Москва, 2012. С. 9–53.
4. Горошко Е. И., Павлова Л. В. Трансформация текста под воздействием жанровой системы социальных медиа-сервисов коммуникативного Интернет-пространства. *Жанры речи*. 2015. № 1(11). С. 122–136.
5. Горошко О. І. Новий конвергентний жанр 2.0 – твіттинг. *Вісник Львівського університету. Серія «Філологія. Загальне мовознавство»*. 2011. Вип. 52. С. 210–223.
6. Иванов Л. Ю. Язык Интернета: заметки лингвиста. 2000. URL: <http://www.twirpx.com/file/751186/>.
7. Косович О. В. Okazionalne slovotvorennia v suchasniy frantsuzkiy movi (na materiali movi mas-media, Internet-vidan'ia i hudozhnih tvoriv) : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.05 «Romanski movi». Київ, 2008. 20 с.
8. Михайленко Л. Л. Динаміка суспільно-політичної лексики української мови кінця ХХ – початку ХХІ століття (на матеріалі мови українських засобів масової інформації) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2009. 217 с.
9. Чемеркін С. Г. Українська мова в Інтернеті: позамовні та структурні процеси. Київ, 2009. 240 с.
10. Штукарева Е. Б. Языковая специфика Интернет-коммуникации. *Интернет-коммуникация как новая речевая формация*. Москва, 2012. С. 297–302.
11. Digital in 2021. URL: <https://wearesocial.com/digital-2021>.
12. Facebook. Investor Relations. URL: <https://investor.fb.com/home/default.aspx>.

REFERENCES

1. Bergelson M. B. Yazykovyie aspektyi virtualnoy kommunikatsii. [Linguistic aspects of virtual communication] [Electronic resource]. URL: http://russcomm.ru/rca_biblio/b/bergelson-text07.doc [in Russian].
2. Vinogradova T. Yu. Spetsifika obscheniya v internete. Russkaya i sopostavitelnaya filologiya: lingvokulturologicheskiy aspekt. [The specifics of communication on the Internet. *Russian and comparative philology: linguo-cultural aspect.*] [Electronic resource]. Kazan, 2004. URL: http://www.philology.ru/linguistics1/vinogradova_t-04.htm [in Russian].
3. Goroshko E. I. Sovremennaya internet-kommunikatsiya: struktura i osnovnyie parametryi. [Modern Internet communication: structure and basic parameters]. *Internet communication as a new speech formation*. Moscow, 2012. pp. 9–53. [in Russian].
4. Goroshko E. I., Pavlova L. V. Transformatsiya teksta pod vozdeystviem zhanrovoy sistemyi sotsialnyih mediaservisov kommunikativnogo internet-prostranstva. [Transformation of the text under the influence of the genre system of social media services of the communicative Internet space]. *Genres of speech*. 2015. Nr. 1 (11). pp.122–136. [in Russian].
5. Goroshko O. I. Noviy konvergentniy zhanr 2.0 – tvitting. [New convergent genre 2.0 – twitting]. *Bulletin of Lviv University. Ser.philologist. General linguistics: collection of scientific works*. 2011. Nr. 52. pp. 210–223. [in Russian].
6. Ivanov L. Yu. Yazyik interneta: zametki lingvista. [The language of the Internet: notes of a linguist]. [Electronic resource]. 2000. URL: <http://www.twirpx.com/file/751186/> [in Russian].
7. Kosovich O. V. Okazionalne slovotvorennia v suchasniy frantsuzkiy movi (na materiali movi mas-media, Internet-vidan'ia i hudozhnih tvoriv) : avtoref. dis. na zdotbuttya nauk. stupenya kand. filol. nauk : spets. 10.02.05 «Romanski movi». [Occasional word formation in the modern French language (on the material of the language of mass media, Internet publications and works of art): author's ref. dis. for science. degree of Cand. philol. Science: special. 10.02.05 «Romance languages»]. Kyiv, 2008. 20 p. [in Ukrainian].

8. Mihaylenko L. L. Dinamika suspilno-politichnoyi leksiki ukraYinskoYi movi kIntsya HH – pochatku HHI stolIttya (na materlall movi ukraYinskih zasoblv masovoYi InformatsiYi) : dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. [Dynamics of socio-political vocabulary of the Ukrainian language of the end of the XX – beginning of the XXI century (on the material of the language of the Ukrainian mass media): dis. ... cand. philol. Science: 10.02.01]. Kyiv, 2009. 217 p. [in Ukrainian].
9. Chemerkin S. H. Ukrainska mova v Interneti: pozamovni ta strukturni protsesy. [Ukrainian language on the Internet: extralinguistic and structural processes]. Kyiv, 2009. 240p. [in Ukrainian].
10. Shtukareva E. B. Yazykovaya spetsifika internet-komunikatsii. [Language specifics of Internet communication]. *Internet communication as a new speech formation*. Moscow, 2012. S. 297–302. [in Russian].
11. Digital in 2021. URL: <https://wearesocial.com/digital-2021>
12. Facebook. Investor Relations. URL: <https://investor.fb.com/home/default.aspx>